

Niels Åge Nielsen: "Glavendrupstenen og Tryggevældestenen"

"Glavendrupstenen og Tryggevældestenen" fra "Danske runeindskrifter – et udvalg med kommentarer" af Niels Åge Nielsen, 1983.

Niels Åge Nielsen (1913-1986) var professor i nordiske sprog, først ved Odense Universitet og fra 1972 ved Aarhus Universitet.

To gange omkring år 900 har den samme danske kvinde Ragnhild rejst en mindesten efter en afdød ægtefælle, og begge gange har hun ladet runeristeren Sote hugge indskriften. Den ene sten er Tryggevælde-stenen fra Fakse herred på Østsjælland, der nu befinder sig i runehallen i Nationalmuseet i København. Den indeholder 38 ord. Den anden er Glavendrup-stenen fra Skam herred på Fyn. Den står endnu på det sted, hvor den blev rejst for snart 1100 år siden. Og den er med sine 50 ord den længste indskrift, vi kender på nogen dansk runesten.

Ragnhildr, systiR Ulfs, satti sten Xænsi ok gærXi høg Xænsi æft – ok skeX Xæssi – Gunulf, wær sin, glamulan man, sun Nærfis. FaiR wærXa nu fœddiR Xem bætri. – Sa wærXi at retta æs ælti (?) sten Xænsi æXa hæXan dragi.

Teksten gengives i "Danske Runer" således: "Ragnhild, Ulvs søster, satte denne sten og gjorde denne høj efter – og denne skibssætning – sin mand Gunulv, en "glammende" mand, søn af Nærve. Få bliver nu født bedre end han. – Han skal vorde en "ræte", som ailti denne sten eller slæber den herfra." Jeg har [...] foreslået at oversætte den sidste sætning ved: "Gid den må regnes for at være en troldmand, som ødelægger denne sten eller slæber den herfra."

DR tolker teksten således: "Ragnhild satte denne sten efter Alle den blege (?), viernes gode, hirdens højværdige thegn (X høvding i hirden). Alles sønner gjorde disse kumler efter deres fader og hans kone efter sin mand, men Sote ristede disse runer efter sin herre. Thor vie disse runer. – Til en "ræte" vorde den, som ailti denne sten eller slæber den bort til minde over en anden."

Siden 1942 har der været fremsat forskellige forslag om at tolke indskriften anderledes. Jeg kunne tænke mig at gengive den således:

Ragnhild satte denne sten efter Alle, sølvernes høvding, folkets præst, en hæderværdig thegn. Alles sønner gjorde disse mindesmærker efter deres fader og hans kone efter sin mand, og Sote ristede disse runer efter sin herre. Tor vi disse runer. – Gid den må regnes for at være en troldmand, som ødelægger denne sten eller slæber den bort til minde over en anden.

Vi er nu så vidt, at de kan forsøges at skrive en ultra short story på grundlag af de to indskrifter.

Historien begynder altså i Østjylland. Og det må antages, at Ragnhild hører hjemme i dette landskab. For hun nævner, at hun er søster til Ulv, og dette må forudsætte, at Ulv er en kendt mand i

den egn, hvor gravhøjen og stenen rejses. Hun har ved historiens begyndelse mistet sin første ægtefælle. Gunulv, der omtales som søn af Nærve. Denne må ligeledes forudsættes at være kendt på egnen. Vi får at vide, at Gunulv var en glamulan man, hvad der i DR oversættes ved "en "glammende" mand". Ordet kommenteres i DR sp. 654 således:

"Udtrykket glamulan man må være en rosende betegnelse og sigter måske til thulens eller magikerens højlydte fremsigelse af galder ell. lign., jfr. vn. gala ..." Snarere må dog dette adjektiv, der er dannet med tilbøjelighedssuffikset -ula, sammenholdes med vn. glamm "klingen, larm, støj", poetisk vápna glamm "våbenlarm, kamp", glammi "ulv" (egl. "den glammende, tudende"), Glammi navn på en søkonge, "den våbenklirrende". Adjektivet glamul kunne måske tænkes at indeholde en hentydning til hans navn Gunulv, der betyder "kampulv" og betyde "som er tilbøjelig til at tude, tudende" og forbindes med kamp, evt. berserkerang. Men formodentlig er det dog bedre at vælge en betydning "som er tilbøjelig til at larme, (våben)larmende". Snarest skulle det altså gå på, at han var kendt som kriger.

En indirekte oplysning om Ragnhild, som Tryggevælde-indskriften giver, er den, at hun – sammen med Sote – har gjort sig stor umage med dens komposition. Vi bemærker den også andetsteds fra kendte forkærlighed for tretallet. Den fremtræder pompøst med "satte denne sten og gjorde denne høj og denne skibssætning" og den fortsætter med de tre synonymmer: "sin ægtefælle, en våbenlarmende (?) mand, søn af Nærve". Og berømmelsen af den døde kulminerer med det smukke lakoniske vers (jf. ovenfor): "Få bliver nu født bedre end han".

Vi må forestille os, at der derefter er gået en hel del år. Ragnhild er blevet gift med Alle, en stormand på Fyn, og hun har sønner med ham, da han dør, og hun for anden gang må rejse en sten over en ægtefælle. Vå får nu på Glavendrupstenen den oplysning om runeristeren Sote, at han er Alles undergivne. Sandsynligvis har Sote haft tilknytning til Alle allerede dengang, da han blev kaldt til Sjælland for at riste runerne på den store Tryggevælde-sten. Og det er naturligt at forestille sig, at der har været en forbindelse mellem stormændene Alle og Gunulv før Gunulvs død. Men vi har i øvrigt en anden grund til at antage, at Sote var fynbo. For – som nævnt ovenfor – har han ristet indskriften på Rønninge-stenen fra Åsun herred på Nordfyn (DR 202), der i transskription og oversættelse lyder: Soti satti stenXænsi æft Elef, broXur sin, sun Asgots røXumskialda "Sote satte denne sten efter sin broder Elev, søn af Asgot med det røde skjold".

Vi ser nu atter på Glavendrup-stenen, at Ragnhild – sammen med Sote – har ofret stor omtanke på indskriftens komposition. Teksten er en prægtig variant af Tryggevælde-indskriften. Jeg opfatter den således, at tretallet igen er anvendt to gange. Det hedder først om den døde Alle, at han er "sølvernes høvding, folkets præst og en hæderværdig tegn", og derefter med varieret synonymi om dem, der skabte det store mindesmærke: "Alles sønner gjorde disse mindesmærker efter deres fader og hans kone efter sin mand, men Sote ristede disse runer efter sin herre." Svarende til det første vers på Tryggevælde-stenen finder vi nu den stærke formel: "Tor vi disse runer". Og på den sidste plads anbragtes den forbedrede version af værneformlen i XXXXX. Ragnhild fik virkelig sat storslåede mindesmærker over sine to døde ægtefæller.